

ÜÇ AKIL MASALININ ULUBEY (ORDU) VE YUSUFELİ (ARTVİN) VARYANTININ MUKAYESESİ

Mustafa EREN*

ÖZET

Masallar sadece çocukları eğlendirmek veya onları eğitmek için değil büyüklere, yetişkinlere hayata dair öğütler vermek, önceden yaşanmış birtakım tecrübeleri onlara aktarmak için de kullanılırlar. Masalların birçoğunda yaşanan olaylar gerçekten doğmuş ve zamanla çeşitli değişikliklere uğrayarak hayali unsurlarla bezenmiş hatta olayların yaşandığı yer de gerçek hayattan alınmıştır. Böylece masala inandırıcılık unsuru katılmıştır. Bunu Ordu ili Ulubey ilçesinden derlediğimiz Üç Akıl Masalında ve Artvin ili Yusufeli ilçesinden derlenen Üç Öğüt masallarında görmekteyiz. Masalların ne zaman ortaya çıktığı ile ilgili farklı görüşler vardır. Etnografik Görüş veya Antropoloji Okulu olarak bilinen kuramcılara göre masallar mitolojinin değil medenî hayatın artıklarıdır. Bu görüşe göre masallar çok eski zamanlarda ortaya çıkmıştır ve birbirine benzeyen masallar tesadüfidir. Birbirine benzer masalların olması o kültürlerin birbirine benzeyen ortak inanç ve âdetlere sahip olmalarından kaynaklanır.

Doğu Karadeniz Bölgesinin bir ucundan, Orta Karadeniz'in bir ucuna uzanan bu masalların ana olay, yardımcı olaylar ve motif benzerlikleri dikkat çeker. Muhtemelen aynı kökten doğduğunu söyleyebileceğimiz bu masalların belki yüzlerce belki binlerce yıl önce tek bir ana metni varken bu yıllar geçtikçe anlatıcıdan anlatıcıya birtakım farklılıklar kazanmış ve çeşitli varyantlar ortaya çıkmıştır. Karadeniz bölgesine yerleştirilen Oğuz boyları kültürlerini hâlâ devam ettirmektedirler ve bu masallar Artvin ve Ordu yöresinin aynı Türk boyunun devamı olduğunu bize göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Masal, Üç Akıl Masalı, Üç Öğüt Masalı, Ulubey, Yusufeli

THE COMPARISON OF ULUBEY (ORDU) AND YUSUFELİ (ARTVİN) VARIANTE OF THREE MIND FOLK TALES

ABSTRACT

Fairy tales are not only used to entertain or educate children, but also to give advice to adults and adults about life, and to pass on some previous experiences to them. The events in most of the fairy tales were really born and were subjected to various changes over time and were decorated with imaginary elements, and even the events were taken from real life. In this way, the credibility of the element has joined. We see this in the Three Wisdom Tales compiled from Ulubey district of Ordu province and from the three tales collected from Yusufeli district of Artvin province. There are different opinions about when tales emerged. According to the theorists known as Ethnographic Opinion or School of Anthropology, tales are the remnants of civil life, not mythology. According to this view, fairy tales have emerged in very old times and

* Mustafa Eren, Giresun Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Doktora Öğrencisi, kutaymustafa@hotmail.com

similar tales are coincidence. The existence of similar fairy tales comes from the fact that these cultures have common beliefs and customs.

The main event, auxiliary events and motif similarities of these tales, which extend from one end of the Eastern Black Sea Region to one end of the Central Black Sea region, attract attention. These tales, which we may say are probably born of the same root, have a single main text hundreds or maybe thousands of years ago, and as the years passed, the narrator gained some differences and several variants emerged. The Oguz tribes, who were settled in the Black Sea region, still continue their culture, and these tales show us that the Artvin and Ordu region is the continuation of the same Turkish dimension.

Key Words: Tale, Three Intelligence Tale, Three Advice Tale, Ulubey, Yusufeli

1-Giriş

Masalın ne olduğu ile ilgili birçok görüş vardır. Bunlardan Ahmet Vefik Paşa: “Mesel, hâlâ hikâye, dâsitân, menkabe manasına fikra ve kaziyeden gayrı”¹, Muallim Naci: “Mesel, dâsitân, kıssa-i meşhure, masal”² kelimelerini masalı açıklamak için kullanırlar. Ferit Develioğlu ise: “Terbiye ve ahlâka faydalı, yararlı olan hikâye.”³ der.

Bilge Seyidoğlu masalın geniş bir tarifini yaparak onun çerçevelerini çizmiştir: “Halk arasında yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu, bir varmış bir yokmuş gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda yedi içti muratlarına erdiler yahut onlar erdi muratlarına biz çıkalım kerevetine, gökten üç elma düştü, biri anlatana, biri dinleyene, biri de bana gibi belirli sözlerle sona eren zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türüdür.”⁴

Saim Sakaoğlu masalın daha genel bir tarifini yaparak: “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayâl mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür,” der.⁵

Divanü Lügati’t Türk’te masal ve hikâye anlamında kullanılan kelime ötkünç diye açıklanmaktadır. Buradaki kelime sadece masalı değil anlatmaya dayalı bütün türleri kapsamaktadır. Günümüzde Anadolu’da masal yerine Metel, Mesele, Metal, Hekâ, Hikâ, Hekeya, Hikiya, Oranlama, Ozanlama ve Nagıl kelimeleri kullanılır.⁶

Abdurrahman Güzel ve Ali Torun masalın kısa bir tanımını yaparak daha çok çocuklara yönelik olduğunu belirtirler: “Masallar şahıs ve vak’aları olağanüstü nitelikler içeren hikâyelerdir. Masallardaki hayâl unsuru dinleyenleri bu dünyadan alıp başka âlemlere götürür. Bunu yaparken başlangıçta kullanılan tekerlemelerle hayâl âleminin kapıları açılır. Masallar kadınlar tarafından daha çok çocuklara anlatılır.”⁷

¹ Ahmet Vefik Paşa, Lehçe-i Osmanî, C. 2, 1877, s.1103

² Muallim Naci, Lûgat-i Naci, İstanbul 1890, s.950.

³ Ferit Develioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, Ankara 1962, s.747

⁴ Bilge Seyidoğlu, “Masal”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C. 6, İstanbul 1985. s. 149.

⁵ Saim Sakaoğlu, Masal Araştırmaları, Akçağ Yay. Ankara, 1999. s.2

⁶ Saim Sakaoğlu, Masal Araştırmaları, Akçağ Yay. Ankara, 1999. s.4

⁷ Abdurrahman Güzel, Ali Torun, Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Akçağ Yay. Ankara, 2008. s.196

Doğan Kaya Masalı, “hadiseleri muhayyel bir dünyada cereyan eden kahramanları insan ve kimi zaman da hayvan ve olağanüstü varlıklar olan, dinleyenleri eğlendiren ve bu arada eğiten, gerçeği birtakım remz ve sembollerle gerçeküstü kalıplara sokarak yansıtmaya çalışan mensur eserler,” olarak tanımlar.⁸

Yukarıdaki her bir tanım masalın farklı bir yönünü bize belirtmesi açısından önemlidir. Bunun yanında masallar sadece çocukları eğlendirmek veya onları eğitmek için değil büyüklere, yetişkinlere hayata dair öğütler vermek, önceden yaşanmış birtakım tecrübeleri onlara aktarmak için de kullanılırlar. Masalların birçoğunda yaşanan olaylar gerçekten doğmuş ve zamanla çeşitli değişikliklere uğrayarak hayali unsurlarla bezenmiştir. Hatta olayların yaşandığı yer de gerçek hayattan alınmış. Böylece masala inandırıcılık unsuru katılmıştır. Bunu Ordu İli Ulubey İlçesinden derlediğimiz Üç Akıl Masalında görmekteyiz.

Tekerlemeler dinleyicilerin dikkatini çekip anlatıcının konuyu düşünüp kafasında anlatım planını yapması açısından önemlidir. Ancak bazı masalarda Üç Akıl Masalında olduğu gibi tekerleme de olmayabilir.

Her bir masalda benzer veya farklı tekerlemeler yer alır: “Bir varmış bir yokmuş Allah’ın kulu çokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken eski hamam içinde, hamamcının tası yok külhancının fesi yok, tellak peştamal getirdi onun da ortası yok, deve tellal iken keçi berber iken, ben dedemin beşiğini tıngır mıngır sallarken iken, babam düştü beşikten anam girdi eşikten biri kaptı maşayı, biri aldı meşeyi, dolandım dört köşeyi...” “Vur vuranın kır kıranın, destursuz başa girenin hesabı olmaz yiyeceği dayağın. O yalan bu yalan, fili yutmuş bir yılan, pireye bindim deveyi omuzuma aldım bu da mı yalan...” “Fazla çekmeyelim naza, artık inelim öze, izninizle başlayalım söze...”⁹

Masalların ne zaman ortaya çıktığı ile ilgili farklı görüşler vardır. Tarih Öncesi Görüş veya Mitoloji Okulu olarak adlandırılan kuramcılara göre masallar Hint mitolojisine dayanır. Bu görüşe göre mitler parçalanarak masalları oluşturmuştur.¹⁰ Etnografik Görüş veya Antropoloji Okulu olarak bilinen kuramcılara göre ise masallar mitolojinin değil medenî hayatın artıklarıdır. Bu görüşe göre masallar çok eski zamanlarda ortaya çıkmıştır ve birbirine benzeyen masallar tesadüfidir. Birbirine benzer masalların olması o kültürlerin birbirine benzeyen ortak inanç ve âdetlere sahip olmalarından kaynaklanır.¹¹

Anntti Aarne Masalları üç gruba ayırır. Bunlar:¹²

1-Hayvan Masalları,

2-Asıl Masallar,

3-Fıkralar, şeklindenir.

Günümüzde daha çok rağbet gören Thompson’ın sınıflandırması ise şu şekildedir: 1-Hayvan Masalları.

2-Asıl Halk Masalları.

⁸ Doğan Kaya, Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, Akçağ Yay. Ankara, 2007. s.488

⁹ Hayrettin Tokdemir, Artvin Yöresi Folkloru, Türk Yay. Ankara 1993. s. 450.

¹⁰ Saim Sakaoglu, Masal Araştırmaları, Akçağ Yay. Ankara, 1999. s.5,6.

¹¹ Umay Günay, Elazığ Masalları, Erzurum, 1975. s.18

¹² Saim Sakaoglu, Masal Araştırmaları, Akçağ Yay. Ankara, 1999. s.11-12.

3-Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar.

4-Zincirleme Masallar.

5-Sınıflamaya Girmeyen Masallar.

Eberhard-Boratav ikilisi 1953 yılında yayınladıkları çalışma ile masalları yirmi üç bölüme üç yüz yetmiş sekiz tipe ayırmışlardır.¹³

Bunun yanında masalların motif indeksini yapan Stith Thompson masal motiflerini mitolojik motifler, hayvanlar, sihir, ölüm, olağanüstülükler, devler, imtihanlar ve denemeler, akıllı ve aptal, aldatmalar vs. gibi yirmi üç gruba ayırmıştır.¹⁴

2-Üç Akıl Masalı¹⁵

1999 yılının Şubat ayında bizim tarafımızdan derlenen bu masalı, Ordu ili Ulubey ilçesi Yukarı Kızılın Köyünden 1932 doğumlu Vali lakaplı Osman Uğurlu (Merhum) anlatmıştır.

Masalın girişinde ve sonucunda tekerleme yoktur. Kısaca özeti şu şekildedir:

Üç arkadaş İstanbul'a çalışmaya giderler. İki iş bulamaz birisi bulur. İş bulan adam üç lira on kuruş para kazanır. Yaya bir şekilde memleketine gelmeye başlar. Önüne bir kocaman çıkar:

-Ben bir liraya bir akıl satıyorum, der.

Adam belki lazım olur diye bir lirayı verir ve akılı alır. Akıl:

-“Üstüğe farz olmayan, sâ sorulmayan konuda konuşma.”dır.

Adam bu akılı çok basit bulur. Parasını geri almaya çalışır ama kocaman ortadan kaybolur. Aradan zaman geçer başka bir kocaman ortaya çıkar. Bir liraya akıl satıyorum der. Adam bu akılı da bir lira vererek alır. Akıl:

-“Dibini görmedüğün göle dalma.”dır.

Aradan biraz zaman geçer yine başka bir kocaman çıkar. Bir liraya bir akıl satıyorum der. Adam bu akılı da alır. Akıl:

-“Gızımı al diyenin kızımı alma.”dır.

Adamın geriye on kuruşu kalmıştır. Çok pişman olmuş ama iş işten geçmiştir. Yoluna devam eder. Bir ırmağın kenarına gelir, çok sel olmaktadır karşıya geçemez. Yanına kır ata binmiş bir adam gelir:

-“Bin atımın sârisına(arkasına) geçelim.” der. Adamın aldığı akıl aklına gelir. “Dibini görmedüğün göle dalma.” Ata binmez. Atlı adam atıyla suya girer su adamı alır götürür. At öğüt dinleyen adamın yanına gelir. Atın heybelerine bakar içi altın doludur.

Adam yoluna devam eder. Gece yarısı bir köye misafir olmak ister. Adamı misafir odasına götürürler. Kapıda bir bekçi bekler. Girdiği odanın dört duvarı adam kellesiyle doludur. Kapıyı açıp neden buranın böyle olduğunu sormaz. Aldığı öğüt aklına gelir. “Üstüğe farz

¹³ Saim Sakaoglu, Masal Araştırmaları, Akçağ Yay. Ankara, 1999. s.14-15.

¹⁴ Saim Sakaoglu, Masal Araştırmaları, Akçağ Yay. Ankara, 1999. s.16

¹⁵ Mustafa Eren, Bir Köy Var Yukarda, Altınpost Yay. Ankara, 2014. s. 46-54

olmayan, sâ sorulmayan konuda konuşma.” Sabah olunca giderken köylülerden birisi oradan canlı çıkan tek kişinin kendisi olduğunu söyler. Eğer merak edip sorsaydın ölecektin der.

Adam köyüne evine gelir. Parası çoktur, giyinir kuşanır. Çevreden kızımı al seni evlendirelim diye konuşmaya başlarlar. Bunlardan bir tanesini beğenir. Uzak bir köyden bir kızla evlenmeyi kabul eder ancak bir şartı vardır. Eşini babasının evine göndermeyecektir. Bu şartı kız ve ailesi kabul eder.

Evlenirler aradan yıllar geçer bir çocukları olur. Kadının bacısının düğünü vardır. Kadın yalvarır yakarır adamı ikna eder, şartından vazgeçirir. Babasının evine bacısının düğününe gider.

Adam karısını çocuğuyla beraber gönderir ama akli onlarda kalır. Bir plan düşünür. O köye gidecek yaşlı bir kadına dört kırmızı lira verecek, düğün evinden gönül eğlendirmek için en güzelinden bir kadın isteyecektir. Bunu yapar yaşlı kadının evine yerleşir. Yaşlı kadın gider adam camda onları beklemektedir. Yaşlı kadın düğün evinde ilan yapar:

-“Bir adam geldi dört kırmızı lira verdi. Bir kadınla bu gece gönül eğlendirip zevk yapacakmış. Kim kabul ederse dört kırmızı liranın üçünü ona verecem.” der. Kucağında çocuk olan kadın ve ailesi hemen buna razı olurlar.

Adam biraz sonra bir bakar ki yaşlı kadının yanında kendi karısı ve çocuğu olduğu halde eve doğru gelmektedirler. Yıkılır, perişan olur. Kadın gelir tanımadığı kocasının yanına yatar. Dönüp dururken kadın uyur. Adam kalkar çocuğunu da alıp kaçar. Sabah olduğunda kadın çocuğunu arar bulamaz. Kadın bağırır çağırır. Ailesinin yanına gider. Düğün bitince kadın, annesi ve babası adamın köyüne giderler. Adam kapının önünde odun kesmektedir. Onları görünce çocuğunu sorar. Çocuk öldü derler, ağlayıp dururlar. Kadın ve annesi evin içine girince çocuğu görürler sevinç çığlıkları atarlar. Kadının babası dışarda damadına:

-“Onlar neye gülüyorlar?” diye sorar.

Damat:

-“Kendin gir de bak.” der.

Adam içeri girer bakar ki torunu orda:

-“Gülmeyi bırakın. Ağlamaya bakın. Bu çocuğu bu adam nerede bulmuş diye hiç aklınıza gelmiyor mu?” der.

Arkadan damat gelir. Bunlara çocuğu nerde yitirdiniz diyerek bağıra çağıra üvenderenin nacağın küpüsünü vurmaya başlar. Eşi ve eşinin anne babası terliksiz kaçar.

Adam:

-“Üç lira verdim üç akıl aldım, ikisinden fayda buldum. Üçüncüde “Gızımı al diyenin gızını alma” demişti bana yaşlı adam bu akılı tutmadım zarar gördüm.” der.

Çocuğuyla beraber yaşamaya devam ederler.

3-Üç Öğüt Masalı¹⁶

Hayrettin Tokdemir'in Artvin Yöresi Folkloru adlı kitabında yer alan bu masal Artvin İli Yusufeli İlçesi Darıca Köyünde Öğretmenlik yapan Abdullah Arslan tarafından, Kadir Ağa isimli bir kişiden dinlenmiştir. Masalın başında ve sonunda tekerleme vardır. Özeti şu şekildedir:

Zengin bir ağa ve oğlu Kasım vardır. Ağa oğlunu komşu köyden bir kızla evlendirir. Ağa ölmek üzereyken oğluna üç öğüt vasiyet eder. Bu öğütler şunlardır:

- 1-Atını emanet olarak hiç kimseye verme,
- 2-Sonradan görme hiç kimseden borç para alma,
- 3-Karını yalnız başına bir yere gönderme.

Ağa ölür. Komşusu, Kasım'dan atını ödünç ister. Ne yaptı ne dediyse Kasım'dan atı alır. Kasım atı verir ama babasının öğüdünün tutup tutmadığını test etmek için komşusunu takip eder. Komşusu ata hor davranır at ölür. Kasım bu bir babam haklı çıktı der.

Bir gün Kasım'ın başı daralmış acil paraya ihtiyacı olmuştur. Zengin komşusu hay hay der ben sana veririm. Kasım parayı alır ama babasının öğüdü aklındadır parayı harcamaz saklar. Aradan birkaç gün geçmeden komşusu alacağını almak için kapıya dayanır. Bir sürü laf söyleyerek parasını geri alır. Kasım bu ikinci öğütte de babam haklı çıktı der.

Aradan yıllar geçer Kasım'ın bir oğlu olur. Bir gün kayınçosu gelir yanlarına ana babasının bacasını çok özlediğini köylerinde de düğün olduğunu söyleyerek bacasını götürmek için Kasım'dan izin ister. Kasım eşini yollar ama babasının öğüdü aklındadır. Kıyafet değiştirerek, karısının köyüne gider. Köyün kenarında eski bir evde yaşayan nenenin yanına gider. Neneye para verir. Beraber düğüne gidip dönerler. Kasım neneye düğünde oynayan kendi eşini tarif ederek kendisine getirmesini ister. Neneye kıza vermesi ve kendisi için bolca altın verir. Nene kızı alır gelir, yanlarında kundaktaki çocuk da vardır. Kız Kasım'ın yanına çıkar, Kasım'da hiç hareket olmadığını görünce uyur sabah uyandığında adam da çocuk da yoktur. Kızın annesi hastalandı öldü diyelim der. Bir odun parçasını kefenleyip gömerler.

Bir iki gün sonra Kasım gelir. Olanları öğrenir. Mezarı açar odun parçasını görünce. Kaynanası çocuk çürümemiş odun olmuş der. Kasım karısını alıp evine götürür. Orada çocuğunu gören kadın bayılır. Kasım ona su vurup ayıltır. Ağlamaya başlayan çocuğa meme vermesini söyler. Ardından Kasım olanları anlatır. Karısı şeytana uyduğunu söyler ve af diler Kasım affeder. Babasının üç öğüdü de doğru çıkmıştır.

4-Üç Akıl ve Üç Öğüt Masalının Mukayesesi

Doğu Karadeniz Bölgesinin bir ucundan, Orta Karadeniz'in bir ucuna uzanan bu masalların ana olay, yardımcı olaylar ve motif benzerlikleri dikkat çeker. Muhtemelen aynı kökten doğduğunu söyleyebileceğimiz bu masalların belki yüzlerce belki binlerce yıl önce tek bir ana metni varken bu yıllar geçtikçe anlatıcıdan anlatıcıya birtakım farklılıklar kazanmış ve çeşitli varyantlar ortaya çıkmıştır.

Mitoloji okulu mensupları masalları Hindistan mitolojisine bağlar ve oradan yayıldığını söylerler. Etnografik görüşe göre ise aynı kültür ve inanca sahip toplumlar benzer masallar

¹⁶ Hayrettin Tokdemir, Artvin Yöresi Folkloru, Türk Yay. Ankara 1993. s. 513-517.

ortaya çıkarabilirler. Biz burada bu iki masalın benzerliğinden ve farklılığından hareketle varyant olup olmadıklarını ve aynı kökenden gelip gelmediklerini tespit etmeye çalışacağız:

	ÜÇ AKIL MASALI (ULUBEY)	ÜÇ ÖĞÜT MASALI (YUSUFELİ)
TEKERLEME	Yok	Var
YER	İstanbul-üç tane köy	İki köy
KİŞİLER	Adam, iki arkadaş, Kocaman, Kır Atlı Adam, Karısı, Çocuğu, İhtiyar Kadın, karısının annesi, karısının babası, karısının kız kardeşi, bekçilik yapan bir köylü	Kasım, Ağa, atı alan komşusu, zengin komşusu, Kasım'ın oğlu, Kasım'ın Kayınçosu, Nene, Kasım'ın Kaynanası.
HAYVAN	Kır at	At
ZAMAN	Belirsiz	Belirsiz
ANLATICI	3. Teklik Şahıs	3. Teklik Şahıs
ANA OLAY	Verilen üç öğütten üçüncünün tutulmaması	Verilen üç öğütten üçünün de tutulmaması
ÖĞÜT VEREN	Kocaman	Baba
1.ÖĞÜT	Üstüğe farz olmayan, sâ sorulmayan konuda konuşma.	Atını emanet olarak hiç kimseye verme.
2.ÖĞÜT	Dibini görmediğün göle dalma	Sonradan görme hiç kimseden borç para alma,
3.ÖĞÜT	Gızımı al diyenin kızını alma.	Karını yalnız başına bir yere gönderme.
DÜĞÜN	Komşu köyde	Komşu köyde
DÜĞÜNDEKİ ARACI KADIN	Kocakarı	Nene
ARACI KADINA VERİLEN PARA	4 kırmızı lira, 3 ü eğlence yapılacak kadına verilecek.	Neneye ve kadına bolca altın verilir.
KADINLA EĞLENCE	Öteberi dönerken, kadın uyur.	Kasım uyur numarası yapar, kadın da uyur.
EĞLENCE SONRASI	Adam çocuğu yanında köye götürür.	Adam çocuğu yanında köye götürür.
KÖYE GERİ DÖNÜNCE	Kadın adama çocuk öldü der.	Adama çocuk öldü derler.

ÇOCUĞU GÖRÜNCE	Çocuğu gören kadın sevinç çığlıkları atar.	Çocuğu gören kadın bayılır.
SONUÇ	Bunlara çocuğu nerde yitirdiniz diyerek bağıra çağıra üvenderenin nacağın küpüsünü vurmaya başlar. Eşi ve eşinin anne babası terliksiz kaçar.	Kasım bayılan karısını su vurup ayıtır. Ağlamaya başlayan çocuğa meme vermesini söyler. Ardından Kasım olanları anlatır. Karısı şeytana uyduğunu söyler ve af diler Kasım affeder.
ANA OLAY	Verilen üç öğütten ikisi tutulmuş, üçüncüsü tutulmamış ve zarar görülmüştür.	Verilen üç öğüdün üçü de tutulmamış. Kasım babasının haklı çıktığını belirtmiştir.

Tablo.1. Üç Akıl ve Üç Öğüt Masalı Karşılaştırma Tablosu.

Ana olay ve yardımcı olaylar itibariyle yukarıdaki tabloya bakıldığında bu iki masalın aslında tek bir masalın devamı olduğu açıkça görülmektedir. V.Ja. Propp'un Masalların Yapısı ve İncelenmesi adlı kitabında yer verdiği Masal Kahramanları ile ilgili Fonksiyonlar Bölümünde yer alan "Uzaklaştırma, Yasaklama, Yasak Çığneme, Geri Dönüş, Kimlik Gizleyerek Gelme, Cezalandırma"¹⁷ fonksiyonlarının bu iki masalda da benzer olarak olduğu görülür.

Etnografik Görüş veya Antropoloji Okulu olarak bilinen kuramcılara göre masallar mitolojinin değil medenî hayatın artıklarıdır. Bu görüşe göre masallar çok eski zamanlarda ortaya çıkmıştır ve birbirine benzeyen masallar tesadüfidir. Birbirine benzer masalların olması o kültürlerin birbirine benzeyen ortak inanç ve âdetlere sahip olmalarından kaynaklanır.¹⁸ Bu iki masal da aynı kökten ortaya çıkmış ve yayılmıştır. Karadeniz bölgesine yerleştirilen Oğuz boyları kültürlerini hâlâ devam ettirmektedirler ve bu masallar Artvin ve Ordu yöresinin aynı Türk boyunun devamı olduğunu bize göstermektedir.

5-Sonuç

Ordu ili Ulubey ilçesinden derlediğimiz Üç Akıl Masalı ve Artvin ili Yusufeli ilçesinden derlenen Üç Öğüt masallarındaki benzerlikler dikkat çekicidir. Masalların ne zaman ortaya çıktığı ile ilgili farklı görüşler vardır. Bu görüşlerden Mitoloji Okulu ve Etnografik Görüş veya Antropoloji Okulu masalların kökeni ve yayılmaları ile ilgili kabul gören anlayışlara sahiptirler. Yukarıda incelediğimiz iki masalın tesadüfi olarak benzediği düşünülemez. Birbirine benzer masalların olması o kültürlerin birbirine benzeyen ortak inanç ve âdetlere sahip olmalarından kaynaklanır. Bu da bizi Etnografik (Antropoloji Okulu) görüşünün ilkelerinin doğruluğuna götürür.

Doğu Karadeniz Bölgesinin bir ucundan, Orta Karadeniz'in bir ucuna uzanan bu masalların ana olay, yardımcı olaylar ve motif benzerlikleri dikkat çeker. Muhtemelen aynı kökten doğduğunu söyleyebileceğimiz bu masalların belki yüzlerce belki binlerce yıl önce tek bir ana metni varken bu yıllar geçtikçe anlatıcıdan anlatıcıya birtakım farklılıklar kazanmış ve çeşitli varyantlar ortaya çıkmıştır. Karadeniz bölgesine yerleştirilen Oğuz boyları kültürlerini hâlâ devam ettirmektedirler ve bu masallar Artvin ve Ordu Yöresinin aynı Türk boyunun devamı olduğunu bize göstermektedir.

¹⁷ V. Ja. Propp, Masalların Yapısı ve İncelenmesi, Çev.: Hüseyin Gümüş, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Ankara, 1987. s. 43-102

¹⁸ Umay Günay, Elazığ Masalları, Erzurum, 1975. s.18

6-Kaynakça

- Abdurrahman Güzel, Ali Torun, **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**, Akçağ Yay. Ankara, 2008.
- Ahmet Vefik Paşa, **Lehçe-i Osmanî**, C. 2, 1877, s.1103
- Bilge Seyidoğlu, “Masal”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C. 6, İstanbul 1985.
- Doğan Kaya, **Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü**, Akçağ Yay. Ankara, 2007.
- Ferit Develioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Ankara 1962, s.747
- Hayrettin Tokdemir, **Artvin Yöresi Folkloru**, Türk Yay. Ankara 1993.
- Muallim Naci, **Lûgat-i Naci**, İstanbul 1890, s.950.
- Mustafa Eren, **Bir Köy Var Yukarda**, Altınpost Yay. Ankara, 2014.
- Saim Sakaoğlu, **Masal Araştırmaları**, Akçağ Yay. Ankara, 1999.
- Umay Günay, **Elazığ Masalları**, Erzurum, 1975.
- V. Ja. Propp, **Masalların Yapısı ve İncelenmesi**, Çev.: Hüseyin Gümüş, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Ankara, 1987.